

УДК 821.521

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/64-1-30>

Ніна БАЛИКОВА,

orcid.org/0000-0001-9225-8954

аспірантка кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії
Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна) *balyk89@gmail.com*

САМІТНИЦЬКА ЕСТЕТИКА В ЯПОНСЬКІЙ СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ПОЕЗІЇ РЕНГА

Ренга є особливим жанром колективної поезії, що набув поширення в Японії в середньовічні періоди Камакура (1185–1333 рр.) та Муромачі (1333–1573 рр.). На початковому етапі розвитку ренга слугували розвагою для аристократичних зібрань та масових заходів, проте пізніше поезію ренга було кардинально реформовано й перетворено на один із жанрів високої палацової поезії зі складним тематичним наповненням. Японські дослідники відносять ренга до самітницької літератури – своєрідного літературного напрямку, присвяченого змалюванню самітницького досвіду. Виникає питання, яким чином розважальна поезія змогла трансформуватися в поезію усамітнення, і які ознаки дозволяють віднести ренга до цього напрямку. Естетика пізньої поезії ренга поєднує в собі два основні принципи: естетику простоти й усамітнення «сабі» та чуттєву естетику захоплення красою «юген». І ренга як окремий жанр, і самітницька література як напрям досягли найбільшого розквіту в середні віки й породили багатьох видатних письменників, чії твори нині вміщено в канон японської літературної класики. Самітницька естетика та естетика ренга загалом вплинули на формування кількох позалітературних мистецьких напрямів, таких як чайна церемонія, мистецтво ікебана й ландшафтний дизайн. В той же час, обидві ці теми – поезія ренга та самітницька література, а особливо питання їхнього перетину – майже не вивчалися в українській японістиці. Існує декілька японських досліджень, які розглядають ренга як жанр самітницької літератури, проте таких досліджень небагато, і вони зазвичай зосереджуються на постатях окремих поетів. Також існують українські переклади поезії ренга та розвідки про життя її авторів, проте вони майже не торкаються теми самітництва як визначальної складової цієї поезії. Отже, існує необхідність вивчити зв'язок між ренга та самітницькою літературою, а для цього – розглянути детальніше естетичні принципи «сабі» та «юген». Метою даної статті є детальний розгляд жанру ренга, етапів його розвитку та змін у внутрішньому наповненні, а також вивчення зв'язку ренга з самітницькою естетикою та самітницькою літературою. До формування естетичних принципів жанру найбільше долучилися поети Гусай, Йошімото Нідзьо, Шінкей та Согі, тож дана стаття зосереджується на вивченні їхнього доробку, куди входять як теоретичні праці з поетики, так і власне поетичні твори. В результаті аналізу творів цих поетів робиться висновок, що самітницька тематика була невід'ємною складовою поетики ренга, а більш чи менш успішне балансування різних поетів між двома полюсами «сабі» та «юген» було визначальною рисою їхньої творчості.

Ключові слова: ренга, усамітнення, самітницька література, самітницька естетика, сабі, юген.

Nina BALKOVA,

orcid.org/0000-0001-9225-8954

PhD Student at the Department of the Far Eastern and Southeast Asian Languages and Literatures
Institute of Philology of Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) *balyk89@gmail.com*

AESTHETICS OF RECLUSION IN JAPANESE MEDIEVAL Renga POETRY

Renga is a genre of collaborative poetry that became widespread in Japan during the medieval Kamakura (1185–1333) and Muromachi (1333–1573) periods. Although at the initial stage of development renga served as entertainment for aristocratic gatherings and mass events, later renga was transformed into a genre of high court poetry with complex thematic content. Japanese researchers also consider renga as a genre of recluse literature – a literary movement dedicated to portraying the experience of reclusion. Here the question arises as to how the poetry for entertainment could have been transformed into the poetry of reclusion, and which characteristics allow us to include renga poetry into this movement. The aesthetics of late renga poetry consist of the two main principles: the aesthetics of simplicity and seclusion, «sabi», and the sensual aesthetics of beauty appreciation, “yugen”. Both renga as a separate genre and recluse literature as a literary movement reached their greatest peak in the Middle Ages and produced many outstanding writers whose works are now included in the canon of Japanese literary classics. The aesthetics of reclusion, as well as the aesthetics of renga, influenced the formation of several non-literary art forms such as the tea ceremony, the art of ikebana, and landscape design. However, the intersection of renga poetry and recluse literature remains mostly unresearched in the Ukrainian field of Japanese studies. Some research by the Japanese authors is dedicated to the topic of renga as a genre of recluse literature, but such research often focuses on the figures of individual poets. There also exist Ukrainian translations of

renga poetry and some research about the lives of its authors, but it hardly touches on the topic of reclusion as a defining component of this type of poetry. Therefore, there is a need to study the connection between renga and reclusive literature, and in order to do this we need to consider in more detail the aesthetic principles of «sabi» and «yugen». The purpose of this article is to draw a comprehensive picture of the renga genre, the stages of its development and changes in its content, as well as to study the connection between renga, and the aesthetics and literature of reclusion. The poets Gusai, Yoshimoto Nijo, Shinkei and Sogi contributed the most to the formation of the aesthetic principles of the renga genre, and therefore this article is focused on studying their work, which includes both theoretical treatises on poetics and their own poetry. As a result of this analysis, we conclude that the theme of reclusion was an integral part of renga poetics, and the more or less successful balancing between the two aesthetic principles of «sabi» and «yugen» was a defining feature of each poet's work.

Key words: renga, seclusion, reclusive literature, aesthetics of reclusion, sabi, yugen.

Постановка проблеми. Ренга (連歌, дослівно «нанизані, зчеплені рядки») – жанр японської поезії, основною особливістю якого є колективне авторство. Зазвичай вірші *ренга* мають форму одного або декількох п'ятирядкових поезій-*танка* (зі складовою схемою 5-7-5-7-7), де перші три рядки складає одна людина, а два останні рядки закінчує інша. Окремі строфи від кожного поета, які разом складають *ренга*, називаються *ку* (句). Жанр набув найбільшого поширення в середні віки, починаючи з доби Камакура (1185–1333 pp.) і сягаючи розквіту за доби Муромачі (1333–1573 pp.). Розквіт *ренга* збігся в часі з розквітом самітницької літератури, частиною якої *ренга* тепер вважається.

Японський дослідник самітницької літератури Й. Ішіда пише, що в середньовічній Японії поезія *ренга* була одним із найпопулярніших жанрів літератури, проте в наш час дослідників цього жанру дуже обмаль навіть у Японії (Ishida, 1986: 198). Так само обмаль таких дослідників і в Україні.

Поезія *ренга* не лише була популярною сама по собі, але й сформувала свою особливу естетику, яку пізніше запозичили інші напрями мистецтва, такі як чайна церемонія, *ікебана* та ландшафтний дизайн (Ishida, 1986: 200). З огляду на таку значущість теми *ренга* для японського мистецтва загалом та для вивчення середньовічної самітницької літератури зокрема, існує необхідність заповнити цю прогалину в дослідженнях та усебічно розглянути основні естетичні принципи цього жанру.

Аналіз досліджень. В Японії вивченням *ренга* як жанру самітницької літератури ґрунтовно займались Йошісада Ішіда, Сайдзо Кідо та Йошіро Сакурай, проте цим дослідженням вже декілька десятків років. Із нових досліджень цікавими є роботи Есперанзи Рамірез-Крістенсен, яка вивчає естетику поезії *ренга* з особливим акцентом на постаті поета-ченця Шінкея, а також дослідження історії походження *ренга* Лорена Воллера. Також важливо згадати переклади віршів майстра *ренга* Соґі та його учнів українською від І. Бондаренка та його біографічні розвідки про поетів,

а також теоретичні праці на тему естетики японської поезії.

Мета статті – дослідити естетику поезії *ренга* на прикладах творчості чотирьох найвідоміших представників цього жанру (Гусай, Йошімото Нідзьо, Шінкей та Соґі), особливо зосередившись на темі самітництва.

Виклад основного матеріалу. Й. Ішіда поділяє історію *ренга* на два етапи: *ренга* раннього періоду, які переважно створювались для розваги, і *ренга* пізнього періоду, які вважались зразками високої поезії. Перший період поділяється ще на три етапи: етап популярності *танренга* (коротких *ренга*), а також пізніші етапи поширення *кусарі-ренга* (ланцюжкових *ренга*) і *цьоренга* (довгих *ренга*) (Ishida, 1986: 201).

Танренга – це найкоротший різновид *ренга*, де перші три рядки й останні два рядки, складені двома окремими людьми, становлять завершений твір.

Кусарі-ренга і *цьоренга* – це різновиди довгих *ренга*, які зазвичай укладалися більшими компаніями людей, починаючи від трьох. Завершивши перший вірш (три рядки від одного поета та два від іншого), учасники продовжували додавати все нові рядки. В *кусарі-ренга* кількість строф-*ку* від кожного поета наперед не було визначено, тоді як поети *цьоренга* мали на меті скласти заздалегідь визначену кількість строф (наприклад, 36, 50, 100 або й більше).

Зазвичай довгі *ренга* укладалися за такою схемою: перший поет виголошував початкові три рядки (зі схемою складів 5-7-5) і задавав певну тему; наступний поет завершував вірш першого поета двома рядками (зі схемою складів 7-7), а також починав новий вірш і нову тему наступними трьома рядками (5-7-5); третій поет складав завершальні два рядки (7-7) і додавав наступні три рядки (5-7-5), і так далі. Проте існували й інші варіанти: наприклад, якщо учасників було троє, то перший складав перші три рядки, другий завершував двома рядками, третій починав новий вірш із трьох рядків, перший завершував двома, другий починав наступний вірш, і так далі.

Ренга раннього періоду зазвичай були сповнені грою слів і демонстрували кмітливість та почуття гумору авторів (Ishida, 1986: 201).

Чьоренга з'явилися на початку середніх віків, за часів экс-імператора Го-Тоба (1180–1239 рр.), який полюбляв влаштовувати поетичні змагання між палацовими поетами й чиновниками Вакадо-коро – міністерства, відповідального за укладання імператорських антологій. Він поділяв учасників на дві групи, які називалися *ушін* (有心, умовно «традиціоналісти») і *мушін* (無心, умовно «ексцентрики») (Waller, 2011: 83). Поети змагалися в тому, хто швидше складе більшу кількість строф. Таким чином, ранні *ренга* переважно існували у форматі поетичних змагань.

Якщо спочатку *ренга* набули популярності в аристократичних колах та при імператорському дворі, пізніше серед простого населення поширилася «низова» версія *ренга*. Як пише Й. Ішіда, найбільш поширеною формою «низових» *ренга* були масові заходи зі складання віршів під час милування розквітлою вишнею навесні. Організаторами часто виступали поети-ченці з буддистських монастирів, які не мали високого соціального становища, проте часто мали контакти з аристократичними поетичними колами й тому могли бути посередниками між високою культурою імператорського двору й звичайними містянами. Число складених на таких зібраннях строф могло сягати тисячі або десятки тисяч (Ishida, 1986: 203). Ця традиція *ренга* отримала назву *хана-но мото ренга* (花の下連歌, дослівно «*ренга* під квітами») або *джіге ренга* (地下連歌, дослівно «*ренга* з-під землі»), тобто *ренга* людей низького суспільного становища (Waller, 2011: 86).

Ренга почали вважатися високим мистецтвом завдяки кардинальному переосмисленню жанру двома поетами. Ними були чернець Гусай (також Кюсей; 1284–1378 рр.) та його учень, придворний аристократ Йошімото Нідзьо (1320–1388 рр.). Разом вони поєднали в *ренга* дві різні естетичні традиції: нову середньовічну естетику самітництва, яку можна також назвати «естетикою *сабі*», та стару естетику палацової аристократії класичного періоду Хейан, яку можна назвати «естетикою *юген*» (Ishida, 1986: 204).

Сабі (寂び, дослівно «патина», «самотність», а також «наліт давнини» і «вишукана простота») є естетичним принципом, згідно з яким краса полягає у простоті, лаконізмі й відсутності зайвих декорацій. Як пише перекладач і дослідник японської поезії І. Бондаренко, *сабі* має три значення: вишукана простота й невибагливість; тиша; а також «просвітлена самотність» або «таємничий смуток

самотності», коли людина відсторонюється від світу звичних речей і починає розуміти справжню сутність усіх явищ (Бондаренко, 2010: 279). *Сабі* також означає усвідомлене прагнення до усамітнення, яке сприймається як шлях до свободи та єднання зі світом природи. Ще один аспект *сабі* – замилування старими й старовинними речами, які нагадують про плинність життя (Бондаренко, 2010: 280). Поняття *сабі* тісно пов'язане з буддистською філософією, хоча так було не завжди (Бондаренко, 2010: 281–282).

За своєю суттю *сабі* є частково протилежним до естетичного принципу *юген* (幽玄, дослівно «приховане», «загадкове», «таємнича краса», «внутрішня глибинна суть»). За визначенням І. Бондаренка, термін *юген* походить з китайської філософії, і в буддизмі означає «одвічну істину буття» чи «таємну суть явищ» (Бондаренко, 2010: 222). В поетичній естетиці *юген* набув значення витонченої, глибокої й загадкової краси, яку не одразу й не до кінця можливо зрозуміти. В середньовічній поезії він також ототожнювався з чуттєвою вишуканістю, на протигагу більш аскетичному *сабі*.

На думку Й. Ішіди, поєднання цих двох естетичних традицій утворило зовсім новий стиль мистецтва, провідником якого й стали *ренга* (Ishida, 1986: 204).

Йошімото Нідзьо за життя декілька разів обіймав найвищі посади – регента та головного радника імператора, а також був патроном поетичної школи Нідзьо (Ishida, 1986: 205). Саме його політичний вплив легітимізував уже популярну поезію *ренга* як жанр високої палацової поезії. Проте не лише соціальний статус Йошімото вплинув на офіційне визнання *ренга*. Ще одним вагомим чинником було здійснене ним теоретичне переосмислення жанру *ренга*, яке пов'язало виникнення жанру з легендарним правителем Японії I–II століть н.е. Ямато Такеру (Waller, 2011: 87).

У 1356 році Йошімото Нідзьо у співпраці з Гусаєм уклав першу офіційну антологію *ренга* під назвою «Цукуба-шю» («Збірка з гори Цукуба»), яка отримала статус імператорської і легітимізувала *ренга* як жанр високого палацового мистецтва (Waller, 2011: 72).

Назва антології походить від гори Цукуба (знаходиться в сучасній префектурі Ібаракі), яка фігурує в легенді з китайськомовного японського літопису доби Нара «Ніхон шьокі» (також «Ніхонгі», «Аннали Японії», укладені в 720 р.). Ця легенда розповідає про Ямато Такеру – напівміфічного правителя, який об'єднав Японію. Повертаючись додому після підкорення племен *еміші* на сході,

Ямато Такеру проминає місцевість Ніібарі (тепер частина префектури Гунма) і гору Цукуба. Зупинившись на нічліг у провінції Каі (тепер частина префектури Яманаші), він складає вірш:

珥比麼利 菟玖波塢須擬氏 異玖用伽禰菟流 (Nihon shoki, 2012)

(В літописі прозова частина записана китайською, а для передачі поезії зазвичай використовується *манйотана* – спосіб транскрипції, при якому японські слова записані фонетично близькими китайськими ієрогліфами.)

Перекласти це можна так: «Минувши Ніібарі та Цукубу, скільки ночей ми провели у сні?» (Тут і далі переклад наш, якщо не вказано іншого автора.)

Ніхто з почту принца не спромігся скласти відповідь, і тоді відповів старий доглядач багаття, який був поряд:

伽餓奈倍氏 用珥波虛々能用 比珥波苔塢伽塢 (Nihon shoki, 2012)

«Якщо порахувати дні за днями, то дев'ять вже ночей і десять днів».

Ямато Такеру похвалив старого за мудрість і щедро його винагородив.

Отже, назвавши першу офіційну збірку *ренга* «Збіркою з гори Цукуба», Йошімото проголошує поезію *ренга* старовинним жанром, родоначальником якого був легендарний імператор, і таким чином вивисує цей жанр над іншими (Waller, 2011: 72).

У 1372 р. Йошімото написав поетичні трактати «Оан-шіншікі» («Нові звичаї доби Оан»), де виклав правила складання *ренга*, та «Цукуба-мондо» («Питання й відповіді на горі Цукуба»), де ще більше утверджував легітимність жанру *ренга*. В останньому з цих двох трактатів він пише, що першою поезією *ренга* в Японії був короткий обмін поетичними рядками між богами Ідзанагі та Ідзанами перед тим як вони створили Японський архіпелаг (Waller, 2011: 91). Таким чином, Йошімото відсуває виникнення *ренга* до ще більш прадавніх часів і приписує їхнє авторство самим богам, які створили Японію.

Йошімото також торкався стилістики *ренга*. На його думку, вірші мають бути невимушеними, простими й зрозумілими; потрібно уникати зайвих мудрувань, штучності, декоративності форм (Ishida, 1986: 222). Теоретичні праці Йошімото Нідзьо стали взірцем для поетів прийдешніх часів.

До «Збірки з гори Цукуба» увійшло 126 строф Гусая – більше, ніж у будь-якого іншого поета з антології (Ishida, 1986: 206). Особливістю поезії Гусая, на думку Й. Ішіді, було відображення глибинних, не-

свідомлених, «істинних» почуттів людини, а також самотницька відокремленість від звичайного світу (Ishida, 1986: 207). Ці принципи його поезії можна проілюструвати таким прикладом:

露もなみだもただ老の袖

故郷の一むらすすき風吹きて (Ishida, 1986: 213)

«І роса, і сльози – лиш ознаки віку.

Вдома вітер дме у заростях місканту.»

У першій частині цієї строфи поет завершує попередній вірш іншого поета згадкою про тугу, викликану старістю або ностальгією за малою батьківщиною (老の袖, *oi no sode* – дослівно «рукава старого віку», ширше – ознаки старості; 故郷, *furusato* – мала батьківщина, місце народження). Проте в другій частині, що є зачином нового вірша для наступного поета, він різко змінює тональність і від мирських почуттів (жаль, ностальгія, смуток) переходить до відстороненого споглядання за природою. Згідно з аналізом Й. Ішіді, Гусай ніби визнає існування емоцій, але вони не зачіпають його особисто. І в той же час образ трави місканту, похиленої вітром, довершує враження смутку й меланхолії, викликані плінністю життя (Ishida, 1986: 213).

Щоб краще розуміти вірші Гусая та інших поетів *ренга*, важливо також враховувати один з основних принципів самотницької філософії, що походить з буддизму – *мудзьокан* (無常觀), тобто відчуття минулості життя та всього земного, недосконалості світу й безглуздості бажань.

Найвідомішими майстрами поезії *ренга* вважаються наступники Гусая і Йошімото – мандрівні ченці Шінкей (1406–1475 рр.) та Соґі (1421–1502 рр.).

Згідно з дослідженням Е. Рамірез-Крістенсен, Шінкей був настоятелем храму Джюджюшін-ін у Кіото, проте в останні роки життя змушений був покинути столицю й вирушити в заслання на схід країни (Miller, 1995: 220). Він складав вірші *танка* та *ренга*, а також написав поетичний трактат «Сасамогото» («Тиха розмова»), де виклав історію та основні принципи поезії *ренга*.

Шінкей висунув ідею єдності буддизму та поетичного мистецтва, тотожності шляху чернечої аскези та шляху навчання поезії *вака* та *ренга* (Ishida, 1986: 216). Цю ідею вже висували раніше автори прозових творів самотницької літератури. Якщо традиційний буддизм постулював, що захоплення мистецтвом – так само гріховне, як і решта людських бажань і пристрастей, то середньовічні поети-ченці намагалися примирити свою віру та свої естетичні прагнення, і розглядали повне присвячення себе певному мистецтву як один зі шляхів до просвітлення (Marra, 1991: 99, 145).

Й. Ішіда відзначає, що поезія *ренга* пізнього періоду містила поєднання естетик *сабі* та *юген*, проте з часом почала переважати більш чуттєва естетика *юген*. Причиною було те, що більш серйозні й «песимістичні» теми не так сильно приваблювали людей (Ishida, 1986: 217). Проте Шінкей у своєму трактаті «Тихі розмови» кардинально переосмислює поняття *юген* як особливий медитативний стан свідомості та духовну глибину поезії (Ramirez-Christensen, 2008: 27–35). Японський дослідник С. Кідо також згадує про особливе сприйняття Шінкеєм поезії *юген*: для нього це невимовна краса, яку людина відчуває безпосередньо, без допомоги слів, і яку вона здатна споглядати без впливу бажань і пристрастей, усвідомлюючи минулість усього земного. Відчуваючи красу місяця, квітів чи снігу безпосередньо серцем, людина ніби повертає до життя відчуття людей минулих епох, які також милувались місяцем, квітами й снігом. Проте це споглядання не є тотожним тому, яке практикували в минулому, бо середньовічна людина вже усвідомлює плинність і недосконалість цього світу (Symposium, 1976: 220). Цей естетичний світогляд Шінкей назвав *хіе-сабі* (冷え寂び, дослівно «холодне сабі») (Symposium, 1976: 221). Таким чином, *сабі* та *юген* у Шінкея нерозривно пов'язані.

Окрім нового розуміння принципів *сабі* та *юген*, Шінкей також пропагував важливість принципу *мудзьокан*, без глибокого розуміння якого, на його думку, неможливо було створювати справжню і якісну поезію (Symposium, 1976: 220). Ідеї Шінкея дуже вплинули на подальший розвиток *ренга*, і зокрема на поезію його учня Соґі, хоча різні дослідники зазначають, що поетична естетика останнього сильно відрізнялася від естетики Шінкея (Ishida, 1986: 226; Symposium, 1976: 231).

Соґі був мандрівним поетом-ченцем, але його мандри не носили суто релігійний чи естетичний характер – існує думка, що він виконував доручення впливових вельмож і слугував як посередник, транспортуючи важливі документи чи цінні предмети між різними провінціями (Sakurai, 1986: 232). Окрім власної творчості, Соґі також уклав імператорську антологію *ренга* «Шінсен Цукуба-шо» («Нова збірка з гори Цукуба»).

Й. Ішіда вважає, що поезія Соґі ближча до класичних *вака*, і в ній сильніший естетичний принцип *юген*, аніж самітницька естетика (Ishida, 1986: 223). Тоді як Гусай зміг відмежувати поезію *ренга* від старої поезії *вака*, впровадивши новий естетичний принцип усамітнення і відокремлення від світу, Соґі ніби намагався знову повер-

нути *ренга* до більш світської й чуттєвої тематики (Ishida, 1986: 226).

Проте існує й інша думка. Так, С. Кідо вважає, що Соґі, хоч і не розкривав свої справжні почуття в поезії й не випишував у ній так відкрито принцип *мудзьокан*, проте як ніхто глибоко відчував відчай і смуток з приводу мінливості життя. Наприклад, у своїх подорожніх нотатках «Цукуші-докі» («Щоденник подорожі до провінції Цукуші») Соґі описав такий епізод: одного разу, подорожуючи уздовж морського узбережжя, він побачив рибок, які вистрибували з води. Це наштовхнуло його на роздуми, що на перший погляд поведінка рибок може здатися веселою, проте швидше за все вони просто були чимось налякані. І хоча в житті щастя й страждання зазвичай чергуються, переважно воно все ж сповнене смутку, а єдині, кому в цьому житті варто заздрити – це пусті мушлі, адже вони не мають серця й почуттів. Таке гостре відчуття безвиході дещо відрізняється від звичайного відчуття плинності життя *мудзьокан*, на думку С. Кідо, і, можливо, саме воно дозволило Соґі створити такі довершені зразки поезії *ренга* (Symposium, 1976: 232).

Наведемо декілька прикладів поезії Соґі в оригіналі та в перекладі І. Бондаренка:

なく虫の心ともなく草かれて

«Посеред трав засохлих –

Плач комах

Безжалісно бентежить нашу душу!» (Антологія, 2004: 751)

На відміну від попередніх зразків поезії *ренга*, ця строфа більш безпосередньо і яскраво передає емоції ліричного героя, і, мабуть, з погляду прихильників чистої естетики *сабі* їй бракує відстороненості. З іншого боку, гостре співпереживання природі та чуттєве єднання з нею є одним із важливих принципів класичної поезії *вака*, а також елементом естетики *юген*.

さりともこの世の道はつきはてて

«В моїх думках при цьому лиш одне:

Чи вартий світ того,

Щоб жити в ньому?» (Антологія, 2004: 764)

Ця строфа створює гарний контраст із попередньою, адже вона є, навпаки, чистим уособленням самітницької естетики й транслює базові для цієї естетики ідеї усвідомлення минулості життя, близькості й невідворотності кінця та певного фаталізму, який ми вже могли спостерігати в щоденникових записах Соґі.

露のまをうき故郷とおもふなよ

«Тому і не жалкуй про часу плин,

Що, мов роса,

Зникає в диких нетрях!» (Антологія, 2004: 850)

Нарешті, цей вірш є зразком поєднання самотницької естетики плинності життя, за яким не варто шкодувати, і класичної естетики *вака*, яка представлена тут популярною метафорою роси та прийомом паралелізму почуттів людини та явищ природи.

Отже, Соґі як поет вміло поєднує класичні принципи поезії *вака* та нову самотницьку естетику, тож не дивно, що його творчість нині вважається вершиною поезії *ренга*.

Висновки. *Ренга* – особливий жанр середньовічної японської поезії, що містила в собі два основні естетичні принципи: принцип усамітнення та відокремлення від світу (споріднений з естетикою *сабі*), і принцип чуттєвої насолоди красою (*юген*). Обидва принципи слугували поетам та їхнім читачам як засоби тимчасової втечі від світу, його страждань і недосконалостей. Ці два начебто не завжди сумісні принципи гармонійно поєднувались у мистецтвах середньовічної Японії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антологія японської класичної поезії. Танка. Ренга (VIII–XV ст.) / Переклад з японської, коментарі, упорядкування, передмова І. Бондаренка. Київ: Факт, 2004. 912 с.
2. Бондаренко І. П. Розкоші і злидні японської поезії: японська класична поезія в контексті світової та української літератури. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 566 с.
3. Marra, M. The aesthetics of discontent: Politics and reclusion in medieval Japanese literature. Honolulu: University of Hawaii Press, 1991. x+222 p.
4. Miller, S. D. Review of *Heart's Flower: The life and poetry of Shinkei*, by Esperanza Ramirez-Christensen. *The Journal of Asian Studies*. 1995. Vol. 54, No. 1. P. 220–222.
5. Ramirez-Christensen, E. *Murmured conversations: A treatise on poetry and Buddhism by the poet-monk Shinkei*. Redwood City, CA: Stanford University Press, 2008. 432 p. <https://doi.org/10.11126/stanford/9780804748636.003.0008>
6. Waller, L. Searching for the beginning of Tsukuba no Michi—A study on the discourse of renga origins. *The Bulletin of Kochi Women's University, Series of Faculty of Cultural Studies*. 2011. Vol. 60. P. 71–102.
7. 石田吉貞. 隠者の文学—苦悶する美. 東京: 塙書房, 1986. 253 p.
8. 桜井好朗. 隠者の風貌—隠遁生活とその精神. 東京: 塙書房, 1986. 272 p.
9. 「シンポジウム」日本文学6. 中世の隠者文学 / 司会者: 伊藤博之. 東京: 学生社, 1976. 263 p.
10. 日本書紀. 景行天皇 (三十五). 日本神話・神社まとめ. 2012. URL: <https://nihonsinwa.com/page/1149.html>

REFERENCES

1. Antolohiia yaponskoi klasychnoi poezii. Tanka. Renga (VIII-XV st.) / Pereklad z yaponskoi, komentari, uporiadkuvannia, peredmovia I. Bondarenka [Anthology of the classical Japanese poetry. Tanka. Renga (VIII-XV cent.) / Translation from Japanese, notes, editing, foreword by I. Bondarenko]. Kyiv: Fakt, 2004. 912 p. [in Ukrainian].
2. Bondarenko I. P. Rozkoshi i zlydni yaponskoi poezii: yaponska klasychna poeziiia v konteksti svitovoi ta ukrainkoi literatury [Magnificence and misery of the Japanese poetry: classical Japanese poetry in the context of the world and Ukrainian literature]. K.: Vydavnychiy dim Dmytra Buraha, 2010. 566 c. [in Ukrainian].
3. Marra, M. The aesthetics of discontent: Politics and reclusion in medieval Japanese literature. Honolulu: University of Hawaii Press, 1991. x+222 p.
4. Miller, S. D. Review of *Heart's Flower: The life and poetry of Shinkei*, by Esperanza Ramirez-Christensen. *The Journal of Asian Studies*. 1995. Vol. 54, No. 1. P. 220–222.
5. Ramirez-Christensen, E. *Murmured conversations: A treatise on poetry and Buddhism by the poet-monk Shinkei*. Redwood City, CA: Stanford University Press, 2008. 432 p. <https://doi.org/10.11126/stanford/9780804748636.003.0008>
6. Waller, L. Searching for the beginning of Tsukuba no Michi—A study on the discourse of renga origins. *The Bulletin of Kochi Women's University, Series of Faculty of Cultural Studies*. 2011. Vol. 60. P. 71–102.
7. Ishida Yoshisada. Inja no bungaku: kumon suru bi [Recluse literature: Tormented beauty]. Tokyo: Hanawa Shobo, 1986. 253 p. [in Japanese].
8. Sakurai Yoshio. Inja no fubo: inton seikatsu to sono seishin [Image of the recluse: reclusive life and its psychology]. Tokyo: Hanawa Shobo, 1986. 272 p. [in Japanese].
9. Symposium Nihon bungaku 6. Chusei no inja bungaku / Shikaisha: Ito Hiroyuki [Symposium: Japanese literature-6. Medieval recluse literature / Moderator: Ito Hiroyuki]. Tokyo: Gakuseisha, 1976. 263 p. [in Japanese].
10. Nihon shoki. Keiko-tenno (35) [The Chronicles of Japan. Emperor Keiko (35)]. Nihon shinwa, jinja matome [Collection of Japanese mythology and shrines]. 2012. URL: <https://nihonsinwa.com/page/1149.html> [in Japanese].